

VARIA DIDACTICA

Latinae Linguae Hereditas Gentium

- strategieë uit die V.S.A. vir 'n renaissance in Latyn

"Latinae linguae hereditas gentium", die leuse van die "School District of Philadelphia" in die V.S.A., is seker net so van toepassing op Suid-Afrika. Dat hierdie erfenis egter besig is om aan ons skole en universiteite te kwyn, is alom bekend. Die kreet *Latina Lingua delenda est* kom uit alle oorde en die jaarlikse afname in Latynleerlinge en -studente aan skole en universiteite wek kommer.

In Transvaal daal die getal Latynmatrikulante oor die afgelope vyf jaar (tot einde 1988) van 305 tot 252. Dit uit 'n totaal van 27 000 matrikulante! In die Kaap was daar in dieselfde jaar 260 Latynmatrikulante, O.V.S. 38, Natal 64, G.M.R. 35 en Onderwys en Opleiding 25. Studente wurg jaarliks aan die Voorbereidende Latynkursus aan ons universiteite - die deurvloei na Latyn 1 is maar $\pm$ 30% of minder. Landswyd maak jaarliks nie meer as $\pm$ 10 studente klaar in Vakdidaktiek Latyn nie.

Anderhalf dekade gelede het die stand van Latyn as skool- en universiteitsvak in die V.S.A. hom in 'n soortgelyke situasie bevind. In 1962 was daar 'n totaal van 700 000 Latynleerlinge ingeskryf aan Amerikaanse hoërskole. Ongelukkig was dit egter die einde van 'n goue era in die Amerikaanse onderwys. Die feit dat Amerikaanse opvoedkundiges aldaar 'n kafeteriastyl curriculum ingestel het met vakke soos onder andere "Creative Foods, Marriage and Family" en "Mass Media" het 'n "general track course" in die hand gewerk. Deur so 'n "pretpakket", soos die Nederlanders dit noem, te neem, verbeur 'n matriekleerling die basiese vakke.

Die meeste universiteite, waaronder ook Yale en Harvard, het hul toelatingsvereistes van vier jaar Latyn laat vaar en daar het 'n drastiese insinking ten opsigte van die keuse van Latyn as vak gekom. Die getal Latynleerlinge het van 700 000 in 1962 tot 150 000 in 1976 gedaal en Latyninskrywings aan die universiteite vanaf 40 000 in 1965 tot 25 000 in 1974.

Die Amerikaanse publiek het egter geleidelik die dwaling van die sogenaamde "Educational Reform" van die 1960's begin insien, en van die kant van ouers, sakeleiers, opvoedkundiges en selfs studente het daar 'n eenstemmige oproep tot 'n beweging bekend as "Back to Basics" gekom (La Fleur 1987:3).

Met die publikasie van *A nation at risk: the imperative for educational reform* in 1983, het skokkende feite aan die lig gekom:

- ** dat ongeveer 23 miljoen Amerikaners funksioneel ongeletterd was;
- * dat die "College Board's Scholastic Aptitude Tests" 'n volgehoue daling van 1963 tot 1980 aangetoon het in gemiddelde verbale en wiskundige prestasies;
- * dat sakeleiers en militêre owerhede miljoene spandeer het aan opleiding in basiese vaardighede soos lees, skryf, spel en berekeninge;
- * dat die Vloot bevind het dat 25% van sy rekrute nie oor 'n standaard 7-vlak ("grade 9") leesvermoë beskik nie." (*A nation at risk*, 1983:8-9)

Ontsteltenis neem besit van die Amerikaanse publiek. Hulle meen, "If an unfriendly foreign power had attempted to impose on America the mediocre educational performance that exists today, we might well have viewed it as an act of war" (*A nation at risk*, 1983:5). As teenvoeter

word die "Five New Basics" by die hoërskoolleerplanne ingesluit met die oog op universiteitstoelating:

- (a) 4 jaar Engels
- (b) 3 jaar Wiskunde
- (c) 3 jaar Natuurwetenskap
- (d) 3 jaar Sosiale Studie
- (e) 2 jaar 'n Vreemde Taal as voortsetting op 2 jaar Vreemde Taalstudie in die "Middle Schools" (St. 4-6).

As gevolg van hierdie "Back to Basics"-beweging het daar geleidelik ná die "Middelleeue" in hul onderwys 'n "Renaissance" aangebreek veral ten opsigte van die geesteswetenskappe en onder andere Latyn wat die wêreld van die Klassieke vir die Amerikaner oopsluit.

Enkele statistieke om die vorige paragraaf se bewering te staaf:

NLE (National Latin Examination)

Hierdie eksamen is in 1976 ingestel.

1978	-	09 000	kandidate
1982	-	33 000	kandidate
1986	-	60 000	kandidate
1988	-	67 000	kandidate
1989	-	71 000	kandidate

LAT (College Board's Latin Achievement Test)

1976	-	1 555	kandidate
1986	-	3 140	kandidate
1988	-	4 200	kandidate

LAP (College's Board's Latin Advanced Placement Examination)

1976	-	0 745	kandidate
1986	-	2 104	kandidate

(La Fleur 1987:15)

High School Enrolment

1978	-	151 782	kandidate
1982	-	169 580	kandidate
1986	-	201 459	kandidate
1988	-	240 618	kandidate

(Persoonlike mededeling deur prof. La Fleur)

In Virginia het 42% leerlinge in 1986 'n vreemde taal as skoolvak geneem. Dit is die hoogste persentasie sedert die tweede wêreldoorlog.

In North Carolina bepaal die skoordistrik (alle skoordistrikte is outonoom in V.S.A.) dat alle skole 'n vreemde taal moet aanbied teen 1992 vanaf elementêre vlak deurlopend tot by die skooieindeksamen. By universiteite het die getal Latynstudente tussen 1982 en 1984 ook toegeneem, soos byvoorbeeld aan die Universiteit van

Virginia	-	13%	meer Latynstudente
Florida	-	15%	meer Latynstudente
Texas	-	42%	meer Latynstudente

(Cheney 1984:12)

By die Universiteit van Texas was daar tussen 1980 en 1986 'n rekord groei van 123% [7 212 - 16 027] in Latynstudente (La Fleur 1987:20).

Hierdie verrassende oplewing veroorsaak 'n kritieke tekort aan Latynonderwysers en 'n keerpunt het aangebreek in die studie van die Klassieke. "We are on the crest of an upward swing. We can continue our upward course into the 1990's and beyond or with the greatest ease swing back into the grim decline that threatened the entire tradition of classical education in this country during the 1960's and early 1970's" (La Fleur 1987:xiv, 4).

"Summer schools" van 3-4 weke lank word so 'n jaarlikse instelling aan universiteite vir die heropleiding van Latynonderwysers. Ervare onderwysers lei jonges op. Kosbare vriendskappe word onderling tussen onderwysers gesmee asook tussen dosente en onderwysers. By die Universiteit van Virginia ontwikkel die somerskool in die **Cornerstone Latin 701**. Deur hierdie somerskole by te woon, kry die onderwysers erkenning in hulle onderwysloopbaan.

"This course provides to future and current teachers what they most need to know for the day to day business of teaching Latin to high school students. The university provides the facilities, a library, a suitable physical and intellectual environment for the course but a master teacher is a *sine qua non*. Successful Latin teachers demonstrate their methods and to convince a professor of these methods sometimes takes an hour or two in a classroom!" (La Fleur 1987:100-101)

Terselfdertyd is 'n begin gemaak met die FLES (*Foreign Language Elementary Schools*) programme aan Amerikaanse elementêre skole. Die Federale Regering steun hierdie projek wat alle "foreign languages" insluit. Die eerste Latyn FLES programme word in 1966 in die School District of Columbia aangebied onder leiding van dr. Judith le Bovit en dr. Masciantonio. Al gou sprei die kursus na elementêre skole in Philadelphia, Indianapolis, Los Angeles, Baltimore en Washington. Philadelphia alleen het later **57** rondreisende Latynonderwysers en **14 000** laerskoolleerlinge ontvang daagliks 'n 20 minute Latynles!

"Latin in the elementary school is a vehicle towards mastery of English and is particularly suited at this level in mastering the following skills: memory, reading, communication, comprehension and critical thinking." (Burns & O'Connor 1987:22)

Uiteindelik het 'n unieke netwerksisteem in die V.S.A. ontstaan tussen departemente in die Klassieke van verskillende universiteite maar veral tussen universiteite, sekondêre en elementêre skole. Latynonderwysers voel uiteindelik nie meer geïsoleerd nie. "New links between teachers in the schools and in the colleges and universities have given new meaning and respect to the profession of being a teacher of the Classics. A mentor relationship between a teacher participant and a teacher of the Classics at the nearby university creates amity and support" (Edward Phinney, president of American Classical League).

Om die onderrig van die Klassieke verder aan skole te stimuleer, word die Rockefeller Stipendium jaarliks aan belowende Latynonderwysers toegeken. Vir 1990 beloop hierdie stipendium \$5 000 en dit kan ook vir verdere studie aangewend word. Hierdie, asook ander beurse, borge en stipendia word in die V.S.A. bewillig vir die uitbou van die geesteswetenskappe en die National Endowment for Humanities speel hierin 'n groot rol.

Ons moet kennis neem van hierdie krisis in die V.S.A. en onself afvra of óns nie ook nou na veertien jaar by 'n soortgelyke kruispad staan nie. Hierdie krisis was 'n reuse uitdaging vir die Amerikaners en die resultate fenomenaal.

Ons het geen ander keuse as om pro-aktief op te tree vir die behoud van die geesteswetenskaplike vakke en ook Latyn as vak aan ons skole en universiteite nie. Om hierdie rede het ons in navolging van die V.S.A. aan die Universiteit van Pretoria met 'n paar proefnemings begin. Om 'n oorkoepelende netwerksisteem daar te stel, het ons in 1989 en 1990 die volgende aangepak:

Ons het begin met 'n *Schola Latina*, Latynklasse vir standerd 4 en 5 leerlinge op vrywillige basis. Gedurende 1989 het, bo ons stoutste verwagtings, 300 leerlinge van 72 verskillende laerskole vir die klasse opgedaag en het ons met die hulp van dosente van Unisa en ander vrywilligers 'n elementêre kursus in Latyn en Klassieke Kultuur aan hulle gebied. Hiervoor is Amerikaanse handboeke gebruik en 270 laerskoolleerlinge het Schola Latina I voltooi en daarvoor 'n sertifikaat van die Universiteit van Pretoria ontvang. Vanjaar het ons weer met 'n nuwe groep begin en 'n groepie van verlede jaar se standerd 4's loop nou Schola Latina II. Dié jong kinders het 'n aansteeklike entoesiasme wat op alle vlakke deurwerk. Resultate het ook nie uitgebly nie. Die aantal standerd 6 Latynleerlinge aan 'n paar hoërskole in Pretoria het aansienlik gestyg. Latyn is selfs weer as vak ingestel aan 'n Engelse hoërskool op aanvraag van 'n groep van hierdie leerlinge. Die departement Frans aan die Universiteit van Pretoria beplan ook 'n soortgelyke projek.

Om die Transvaalse hoërskool Latynleerling (33 skole) ook te betrek, het ons nou vir die tweede jaar 'n saamtrek op die kampus gehou. Ons noem dit die *SPQR*-dag - 'n naam wat dadelik inslag gevind het. Vanjaar was daar 1 100 leerlinge met hul togas vanoor die hele Transvaal in U.P. se sogenaamde "Amfiteater" - gebou op die plan van 'n Romeinse opelugteater - en die leerlinge se aanbiedinge was "klassiek".

Die leerlinge het met groot entoesiasme deelgeneem aan die program: 'n musiek- en sangkompetisie vir seniors, 'n toneelkompetisie vir juniors, en daarnaas ook 'n lees-, modelbou- en plakkaatkompetisie. Die Junior Klassieke Vereniging van Transvaal wat verlede jaar gestig is, beoog ook 'n kamp vir Latynleerlinge in Oktober. Vanjaar sal ook die tweede jaar wees wat die Latyndepartement aan die Universiteit van Pretoria 'n winterskool vir Latynonderwysers aanbied. Nog 'n belangrike behoefte wat ons geïdentifiseer het, is 'n nasionale register van alle Latynonderwysers en Latynposte. Ons hoop om spoedig hieraan aandag te skenk in samewerking met skakelpersone aan 'n universiteit uit elk van die ander provinsies.

Ons ideaal is om ons leuse *Vivit Lingua Latina* in gemeenskapsdiens uit te bou en in hierdie proses 'n bydrae te maak vir die behoud van Latyn ook in die R.S.A.

BIBLIOGRAFIE

- Burns, Mary Ann T. & O'Connor, Joseph F. 1987. *The classics in American schools: teaching the ancient world*. Atlanta, Georgia: Scholar Press.
- Cheney, Lynne V. 1985. *American memory*. National Endowment for the Humanities.
- La Fleur, R.A. 1987. *The teaching of Latin in American schools: a profession in crisis*. American Classical League and the American Philological Association.
- Members of the National Commission on Excellence in Education. 1983. *A nation at risk: the imperative for educational reform*. Washington D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Prima. 1988. *Journal of Elementary Teachers of Classics*, vol. 1, American Classical League.

Mev. Corrie Schumann, Universiteit van Pretoria